

Aichelburgové, původně starý korutanský rod, se do Krkonoš přišli. Císařský a královský komoří Alfons Gabriel, hrabě z a na Aichelburgu, se během svého působení v Brně seznámil s Josefou, hraběnkou Schaffgotschovou narozenou v roce 1800 v maršovském zámku. V tu dobu Schaffgotschové, kteří drželi severní, slezskou část Krkonoš úctyhodných 600 let od 14. století do roku 1945, byli majiteli maršovského panství. I oni Maršov a s ním východní Krkonoše získali díky sňatku Jana Arnošta Antonína Schaffgotsche s Marií Alžbětou Valdštejnovou na začátku 18. století. Jedním z nejvýznamnějších potomků se stal Berthold Aichelburg.

Berthold byl prvorozeným synem. Narodil se 21. července 1823 na zámku Bělohrad, dnes Lázně Bělohrad. V roce 1829 přesídlili jeho rodiče do Maršova v Krkonoších. Jen o několik měsíců později zemřela jeho matka. Berthold byl pětiletý, jeho sourozenci ještě mladší. Dostali vychovatele Karla Helschera, který děti také vyučoval. Zkoušky skládaly na veřejném gymnáziu v Jičíně. Tato doba, uprostřed strohé, ale romantického kraje, formovala Bertholda v cíleho, přátelského mladíka. Jeho otec se znovu oženil a zdržoval se později zase na Bělohradu, kde ho spisovatel Karel Václav Rais popsal ve svých dílech. Od zimního semestru 1836 byl Berthold v pražském konviktu piaristů, pak studoval na c.k. univerzitě v Praze filosofii a práva. V letním semestru 1843 ale nesložil předepsané zkoušky

a tím si znemožnil kariéru ve státní službě. Dne 4. ledna 1845 vstoupil jako kadet do c. k. dragounského pluku arciknížete Jana. Pluk tehdy ležel v Maria Theresiopoli, maďarsky zvané Szabadka, dnes Subotica ve zbylé Jugoslávii. 14. listopadu 1847 nenadále opustil jako podporučík vojenskou službu pro dívku, do které se vášnivě zamiloval. Takže dne 22. listopadu 1847 se Berthold v Temesvaru oženil s Theodoru Ernestinou Schulpovou.

Ještě před svatbou převzal Berthold 30. 7. 1847 od svého otce Alphonse Gabriela oficiálně panství Maršov, jak bylo v závěti jeho zemřelé matky určeno. Po zrušení poddanství a panského soudnictví dle císařského dekretu z 9. 9. 1848 se Berthold staral o zřízení c. k. okresního soudu v Maršově, jen aby zdejší obyvatelstvo nemuselo hledat politickou a právní pomoc v daleku. Tehdy byl Maršov také správně rozdělen na díly I, II, III a IV, které jsou do dnes v denním životě hluboce zakořeněny.

Aktuální učení o zdravé moci studené vody faráře Sebastiana Kneipa Bertholda hluboce zaujalo a zřídil r. 1855 v Temném Dole lázně na léčení studenou vodou. V drsném klimatu Krkonoš však neměly velký úspěch a stal se z nich hostinec. Sotva byla tato stavba hotová, postavil Berthold u maršovského zámku "Bräuhofsaal", sál pivovaru, kde se mohla scházet větší shromáždění, než v dosavadním hostinci.

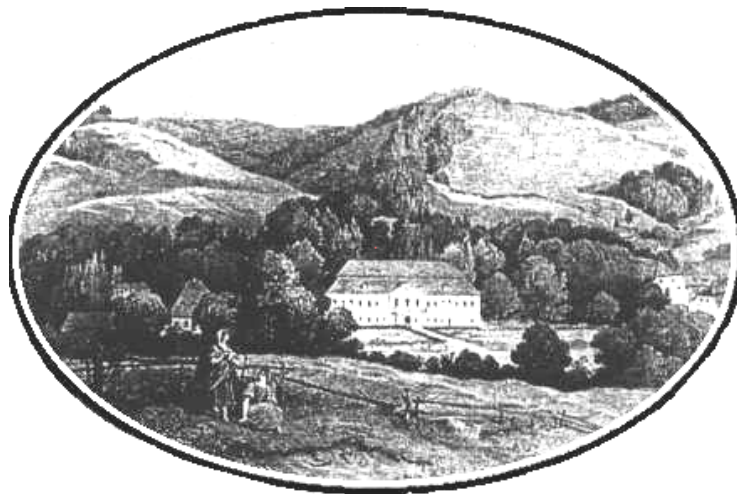
V roce 1856 nechal Berthold postavit celnici v Horní Malé Úpě na pruské hranici. V Maršově tehdy již pracovala sklářská huť a Berthold zde chtěl usídlit ještě i další řemesla. Největší problém byl v nedostatečných silnicích. Přestože bylo již v minulosti podniknuto mnoho pokusů je zlepšit, byl Berthold prvním, kdo se tohoto těžkého úkolu ujal s velkou energií. Roku 1860 byla hotova silnice mezi impozantními krkonošskými skalami na vrch Scholzenhöhe. Na cestě podél Úpy do Obřího dolu k patě Sněžky se pracovalo až do roku 1866. Roku 1859 zřídil Berthold uprostřed Maršova vodní silou poháněnou pilu, spojenou se strojovou výrobou šindelů, tehdy nejrozšířenější střešní krytiny. Téměř současně přikročil ke stavbě již několik let projektované přádelny v Temném Dole. Do provozu šla v roce 1861, ale Berthold již plánoval její zvětšení. Tak se stal z majitele panství průmyslník.

Mezi chudinu nechával ročně rozdělit 150 - 300 sáhů dřeva na topení (1 sáh = 6, 82 m³) a určité dny v týdnu se na zámku vydávaly sociální podpory. Požíval všeobecné důvěry a

autority a r. 1861 byl navržen na poslance do zemského sněmu. Ze skromnosti svou kandidaturu odmítl a navrhl dle jeho názoru způsobilějšího MUDr. Bernharda A. Pauera z Trutnova.

Hraběnka Theodora se v chladném podnebí Krkonoš necítila doma. trpěla touhou po slunných širých Uhrách. také obyvatelstvo ji zřejmě moc nerespektovalo. Ráda nosila tehdy již dost staromódní krinolíny, které nepřímo zavinily i Bertholdovu smrt. Večer 12. května 1861 chtěl Berthold s manželkou a dvěma sourozenci navštívit divadelní představení v maršovském Bräuhofo. Aby Theodoru v jejích širokých šatech poškádlil, objednal v její přítomnosti osm místo čtyř lístků. Lokaj vtipu neporozuměl a opravdu koupil osm lístků. Když večer přišli do plného sálu, uviděli, že nezbyla místa ani pro zástupce místních úřadů. Představený okresu a hlavně jeho žena byli hluboce dotčeni. Theodora udělala Bertholdovi přede všemi scénu, která se ještě vystupňovala, když se Berthold představenému omluvil a pozval ho sednout si vedle nich. Theodora dotčena ve své pýše vyběhla ze sálu a odešla k zámku. Zůstala však venku a chtěla od Bertholda, který ji následoval, aby představeného okresu okamžitě vyzval na souboj. Jinak se do zámku nevrátí a odjede do Uher.

Příštího rána odjel Bertholdův mladší bratr Alfred a dvě sestry z Maršova, jen aby nemuseli být přítomni těmto manželským neshodám. Berthold tuto noc zřejmě vůbec nespál. Mezitím uklidněná Theodora vyslala k polednímu guvernanku Edithu k Bertholdovi, aby je usmířila. Ta ale dokázala pravý opak. Pak již jen viděla, jak Berthold hledá pistoli, kterou dostal od Theodory darem. Běžela pro paní, ale když obě dorazily ke dveřím pracovny, uslyšely výstřel. Berthold se střelil přímo do srdce. Otvor byl malý a nekrvácel, takže ho považovaly zpočátku jen za omdlelého. Bylo ke 13. hodině, 13. května 1861. Bertholdovi bylo 37 let, jeho synu 12, dcerám 10, 7 a 1,5 roku. Vdova utekla na Nové Zámky u Hostinného k hrabatům Deymovým a netroufala si dlouho zpět do Maršova. Když ji Bertholdova sestra Paulina na Nových Zámecích navštívila, řekla: „Jsem vražedkyní tvého bratra“. Aby mohl být Berthold církevně pohřben, napsal předseda lékařské komise, která jeho tělo obdukovala, že „hrabě jednal v důsledku duševního rozrušení, kterému chyběla klidná úvaha“ a příčinou tohoto abnormálního stavu měla být jeho známá léčba studenou vodou. Farář napsal do úmrtní matriky, že nejdobrotivější patron kostela zemřel na chronický zánět mozkových blan.

Byl pohřben za účasti veškerého obyvatelstva údolí Úpy ve tři hodiny odpoledne 16. května 1861 na maršovském hřbitově do hrobky, postavené v tehdy moderním novogotickém stylu.

Jak byl Berthold od svých zaměstnanců vážen a jak bolestně se jeho tragický konec dotkl celého Maršova, se ukázalo při záměru stavby jeho pomníku. V souladu s jeho charakterem se nemělo jednat o nějakou pyšnou sochu. Rozhodlo se o veřejnosti sloužící a do krajiny vhodné novostavbě romantického hrádku. Při jeho otevření 9. srpna 1863 dostal jméno Aichelburg na Bertholdově výšině. Theodora se znovu vdala roku 1864 za Ludvíka, svobodného pána Edera, odstěhovala se do Uher a o jejím dalším osudu rodinné dokumenty již nic neuvádějí. Panství Maršov převzal nejstarší syn Alfons, hrabě z a na Aichelburgu.

Článek měl premiéru v měsíčníku Krkonoše č. 6/1999, který vydává Správa Krkonošského národního parku ve Vrchlabí. Děkujeme redakci, že vyprávění Dr. Aichelburga můžeme předložit také čtenářům Rodopisné revue. Text bylo nezbytné nepatrně zkrátit. Ze stejného pramene jsou také převzaty ilustrace - erb hrabat z Aichelburgu a maršovský zámek na litografii V. Raua.